

Fodnoter

Foreningen for Fodsundhed

Nr. 40

April 2011

25 år i føddernes tjeneste Træk af Foreningen for Fodsundheds historie

Foreningen for Fodsundhed blev stiftet i 1986. Baggrunden var, at en række patienter efterhånden havde fået smertende og stærkt behandlingskrævende arvæv efter tidligere strålebehandling af fodvorter. Strålebehandlingen var foregået på Finsen-instituttet og nogle få offentlige sygehuse. På det pågældende tidspunkt var vortebehandling med Radium- og Røntgenstråler anerkendt som en god og effektiv behandling – og derfor givet i god tro. Men nu var nogle af patienterne meget utilfredse over, at de selv skulle betale for de efterfølgende og vedvarende lindrende følgebehandlinger.

Nogle patienter forelagde på et tidspunkt deres problemer for *Britta Schall Holberg*, der var Indenrigs- og Sundhedsminister fra 1982 til 1986. Hun foreslog, at man dannede en patientforening, der skulle arbejde for at opnå tilskud til den nødvendige lindrende behandling af arvævet.

De aktive patienter og andre interesserede indbød til stiftende generalforsamling i Valby Medborgerhus den 31. maj 1986. Det blev her besluttet, at foreningen ikke udelukkende skulle interessere sig for eller varetage én bestemt fodlidelse. Man skulle betragte foden som et organ, der skulle holdes så sundt og funktionelt som muligt, og man ville derfor arbejde for *forebyggelse* af fodlidelser. Ordet *Fodsundhed* kom derfor til at stå som noget meget centralt i foreningens efterfølgende virke. *Foreningen for Fodsundhed* fik en bestyrelse, der bestod af patienter med fodlidelser, en speciallæge samt et par fodterapeuter. Foreningens første formand blev *Erna Lambertsen*, som selv døjede meget med smertende

arvæv og nedsat gangfunktion. *Erna Lambertsen* var en meget aktiv og hårdt arbejdende formand, der gennem mange år utrætteligt benyttede enhver lejlighed til at tale fodsundhedens sag – både over for politikere, administratorer og over for alle andre i samfundet.

I de første år af foreningens liv tog bestyrelsen konstant rundt i landet og holdt foredrag om vigtigheden af at holde fødderne sunde og velfungerende, men også i høj grad med oplysning om fodlidelser og deres behandling. Alle steder, hvor det var muligt at etablere kontakter for at give oplysninger og skabe debat. Der blev holdt møder i foreninger, i medborgerhuse, klubber, børnehaver og også mange dagligstuemøder. Jeg husker et dagligstuemøde hos *Nina Berrig* fra Københavns Amtsråd. *Nina Berrig* havde inviteret Foreningen for Fodsundheds bestyrelse til møde hjemme hos sig selv, men var af forskellige grunde ikke nået hjem fra andre møder og aktiviteter. Bestyrelsen ankom og fandt en seddel på døren: ”Til FfF: Gå indenfor. Der står frugt mv. på spisebordet”. Således sad vi og spiste friske jordbær mv. indtil *Nina Berrig* selv ankom. *Nina Berrig* har altid talt patienternes sag, ikke blot vedrørende fødderne, men også for sygdomme andre steder i kroppen.

Knud Ehler Jessen var medlem af bestyrelsen i mange år og fortsatte herefter som foreningens konsulent. *Knud Ehler Jessen* var speciallæge i kirurgi og havde den overordnede holdning, at kirurgi i fødderne skulle undgås i så høj grad som muligt. *Fodsundhed* var hans store lidenskab. Han var en uvurderlig hjælp for den øvrige bestyrelse og boblede hele tiden med ideer til, hvorledes dette budskab kunne nå ud til alle mennesker. Både dem med fodlidelser og dem uden, hvor der skulle forebygges. Budskabet skulle ud til politikere, embedsmænd og administratorer og det skulle ud på den rigtige måde i hvert enkelt tilfælde. *Knud Ehler Jessen* udviklede pædagogiske modeller netop med henblik på at få ordet ”*fodsundhed*” til at gå i samklang med levevis, holdninger og forebyggelse. I sine sidste år – hvor han var oppe i firserne – deltog han med stor iver i møder i Sundhedsministeriet, Socialministeriet, kommuner og i Amtsrådsforeningen, hvor han kom gående med sin rollator og illustrerede over for ministre, politikere og embedsmænd i ord og handling hvad fodsundhed er – og betydningen af at kunne gå godt. Selv ved hans bisættelse i Christianskirken på Christianshavn turde præsten *Flemming Pless* ikke andet end at forrette bisættelsen med fodformede *Jaciform-sko* stikkende frem under præstekjortlen. Det var fodform og fodsundhed lige til det sidste.

Foreningens 10 års jubilæum blev fejret på Jægersborg Kaserne, hvor forsvarrets næstkommanderende lægechef Erik Darre velvilligst stillede lokaler og et traktement til rådighed. Det blev en god dag med mange fine taler om det at have så sunde fødder som muligt. Inden for Forsvaret har begrebet MOBILITET på alle måder været et must. En soldat med dårlige fødder er ikke noget at stile efter - tværtimod. Også Forbrugerrådets navnkundige konsulent Inge Norus deltog i jubilæet som begejstret forbruger-guru. Inge Norus har gjort meget for sunde og velungerende fødder, der ikke skulle ødelægges af dårligt fodtøj.

Arvæv i fødderne efter strålebehandling af fodvorter.

Når vi ser tilbage i foreningens liv var en af de store hjertesager i kampen for en anstændig og korrekt behandling de invaliderende arvæv i fødderne. Det kunne ikke være rigtigt, at lidelser som patienterne blev påført af det offentlige sundhedssystems behandlinger – skønt udført i god tro – efterfølgende medførte store økonomiske byrder til lindrende behandlinger resten af livet.

En klarsynet overlæge havde allerede i begyndelsen af 50'erne i *Ugeskrift for Læger* gjort opmærksom på, at vortebehandling med ra-dium- eller røntgenstråler slet ikke var så godt som man troede i 30'erne. Alligevel fortsatte visse hospitaler og læger med denne behandlingspraksis helt op til 1977.

Bestyrelsen brugte derfor rigtig mange kræfter på at opsøge administratorer og politikere for at "sælge" budskabet om, at patienter med lidelser påført af det offentlige sundhedssystem ikke skal lades i stikken – hverken behandlingsmæssigt eller økonomisk. Det er her umuligt at opremse alle de instanser, foreningen har kontaktet og haft møder med, men de vigtigste er måske sundhedsministrene

Den allerførste sundhedsminister *Agnete Laustsen* udtrykte stor medfølelse med patienterne, men hun "røg ud" som minister kort tid efter mødet med foreningen. Så sagen gled lidt af sporet.

Sundhedsminister *Elsebeth Kock Petersen* ville godt have et møde med foreningen, men interessen for at gå aktivt ind i sagen viste sig ikke at være stor trods overbevisende materiale.

Sundhedsminister *Yvonne Herløv Andersen* var derimod både interesseret og aktiv og arbejdede for sagen, men hun "røg også ud". Så sagen stod igen i stampe.

Sundhedsminister *Esther Larsen* deltog pligtskyldigt i et møde med Foreningen for Fodsundhed og hørte om problemstillingen, men aktiv interesse for sagen var svær at finde. Sundhedsminister *Carsten Kock* havde indbudt til møde om sagen, men blev udskiftet, lige inden mødet skulle holdes, så det blev ikke til noget.

Socialminister *Åse Olesen* var derimod overordentlig interesseret i problemet og gik i dybden for at skaffe ressourcer til hjælpemidler og gjorde en hel del for sagen. Det var meget betegnende, at hun gav foreningen et længere møde end planlagt i hendes kalender, så hun måtte udskyde et efterfølgende møde for at høre detaljer og diskutere med os. Ved en anden lejlighed 6-7 år senere fortalte hun levende, hvor meget arvævspatienternes lidelser havde gjort indtryk på hende. Selvom hun ikke kunne gøre noget nu, hvor hun ikke mere var minister eller inde i "systemet".

Langt senere indbød *Socialministeriet* på foreningens initiativ til et møde med *Foreningen for Fodsundhed* og *ÆldreForum*. Her deltog bl.a. tidligere indenrigsminister *Ivar Nørgaard*. På dette møde fremlagde en række ressourcepersoner problemstillinger, der efterfølgende dannede grundlag for en debat med ministeriet og *ÆldreForum*. Man var så begejstret for arrangementet og det fremlagte materiale, at *ÆldreForum* udgav det i bogen "*Ældre og fodsundhed*". Professor Poul Riis skriver i bogens forord, at der er behov for at få fødderne mere frem i rampelyset med henblik på forebyggelse samt samarbejde specialisterne imellem. Han slutter med: "*ÆldreForum har på denne baggrund indbudt en række specialister samt ildsjæle, som er på fodens side i denne publikations videnskabelige 'Eventyr på Fodrejsen'*".

Sundhedsminister *Arne Rolighed* nåede ikke at deltage i noget møde med foreningen, selv om han var informeret om sagen.

Foreningen for Fodsundhed havde også nogle møder med *Kommunernes Landsforening* om at gå ind i sagen om aflastende indlæggssåler til arvævspatienter. Der var ingen tvivl om, at der var interesse for at gøre noget. Men det blev desværre ved snakken på dette tidspunkt. Der blev også afholdt møder med ressourcepersoner i Sundhedsstyrelsen, der også viste interesse for sagen. Men det var jo ikke Sundhedsstyrelsen, der skulle finde midlerne til en behandlings-ordning. Stort set var det hver gang økonomien – eller mere korrekt den manglende økonomi – der afgjorde sagen.

Amtsrådsforeningens instans på området - *Sygesikringens Forhandlingsudvalg* - havde vi også møder med. Meget positive møder endda.

Men hver gang var konklusionen: Sygesikringens Forhandlingsudvalg og Amdsrådsforeningen er positivt indstillet og finder det relevant at

give tilskud - men ser sig ikke i stand til at finde de nødvendige økonomiske ressourcer til området.

Ud over de ovennævnte instanser har Foreningen for Fodsundhed haft en række gode hjælpere inden for både det administrative og det politiske univers og i sundhedssystemet.

Endelig overenskomst om tilskud til arvævs-behandling

På baggrund af ovenstående er det derfor en stor glæde, at der i 1998 endelig blev indgået overenskomst mellem Den offentlige Sygesikring og Landsforeningen af statsautoriserede Fodterapeuter om tilskud til behandling af arvæv efter strålebehandling – herunder tilskud til aflastende indlægssåler. Tilskudsprocenten blev sat til 50% af behandlingsprisen. Så det må da være et resultat Foreningen for Fodsundhed kan være stolt af at have opnået. Det tog ”kun” 12 år, men sådan er systemet at arbejde med.

Der er gennem tiden vist foreningen megen sympati og forståelse. Sygeforsikringen "danmark"s Helsefond gjorde det med et flot kontant tilskud til trykningen af en 4-sidet folder i farver med titlen *”Bevar fødderne sunde ... hele livet”*. Den blev udgivet i 25.000 eksemplarer og er blevet uddelt ved møder og til interesserede. Den har gjort meget gavn i forbindelse med at udbrede budskabet om, at det er bedre at forebygge end at behandle og forsøge at helbrede. Foreningen for Fodsundhed er derfor nok den patientforening, der har gjort mest ud af selve forebyggelsesbegrebet. Desværre kom der ikke noget ud af en række drøftelser med bladet Helse om, at der i hvert nummer skulle være en lille pamflet om fødder, fodlidelser, forebyggelse og fodsundhed. Den daværende redaktør havde andre ideer om, hvordan emnet skulle formidles. Men det kan måske tages op igen.

Møder og konferencer

Foreningen har stået for 4 konferencer.

Den første store konference blev afholdt i det store auditorium på Herlev Hospital i 1988. Det var et resultat af nogle gode og konstruktive møder med politikere og embedsmænd i det daværende Københavns Amt. Amtet ville gerne slå et stort slag for fodsundheden og skabe op-

lysning, viden og debat. Det blev en flot konference med hen ved 200 deltagere. Amtet bød desuden på frokost og kaffe mv. og påtog sig at skrive et ordret referat af alle indlæg. Dette blev udgivet i en rapport på 93 sider. Programmet havde emnerne beskrivelse og behandling af fodlidelser, afhjælpning af fodlidelser, forebyggelse af fodlidelser samt plenum-diskussion. Konferencedeltagerne var politikere og embedsmænd samt fagfolk fra det offentlige system og fra sygehusene mv. Amdsrådsmedlem Ruth Toxværd sagde i afslutningstalen flg.: *”Nu er der lukket op for et område, som nogle af os ikke har vidst ret meget om. Lad det stå åbent og lad det vokse, og så vil jeg ønske en god weekend.”*

Den næste store konference foregik på Horsens Sygehus i 1990. Den kom i stand efter møder med Vejle Amt. Konference-temaerne her var beskrivelse af fodlidelser, forebyggelse, økonomi, fødder og samfund og til slut plenumdiskussion. Amdsborgmester Erling Tiedemann deltog bl.a. selv som foredragsholder med et levende indlæg om *”Hvilke muligheder har politikere for at aktivere forebyggende tiltag”*. Også efter denne konference udkom en flot konferencerapport på 76 sider, som Foreningen for Fodsundhed udarbejdede og som Vejle Amt udgav.

Den tredje konference blev afholdt på Gentofte Hospital i 2009 med en temadag om fodsundhed. Denne konference gav stor genlyd i både DR TV, TV2 forskellige lokalradioer og flere dagblade.

Temaerne var her opbygget over forskellige faglige emner med debat om disse. Dagens program sluttede med et flot indslag af samtids-satirøsen Anne Marie Helger. Hun afrundede på bedste Helger-vis dagens tema med showet *”Helgers Helvedes Høje Hæle”*. Der var aktuelle hip til både politikere, til fødderne og til kvindernes brug af ufunktionelt fodtøj og til de skader det kunne medføre på kredsløb og meget andet.

Det blev en flot afrunding af konferencen, så tilhørerne gik hjem med både tørre tal og tankevækkende historier om fødder fra enhver lejlighed til at tale fodsundhedens sag – både over for politikere, administratorer og over for alle andre i samfundet.

I de første år af foreningens liv tog bestyrelsen konstant rundt i landet og holdt foredrag om vigtigheden af at holde fødderne sunde og velfungerende, men også i høj grad med oplysning om fodlidelser og deres behandling. Alle steder, hvor det var muligt at etablere kontakter for at give oplysninger og skabe debat. Der blev holdt møder i foreninger, i medborgerhuse, klubber, børnehaver og også mange dagligstuemøder. Jeg husker et dagligstuemøde hos *Nina Berrig* fra Københavns Amtsråd. Nina Berrig havde inviteret Foreningen for Fodsundheds bestyrelse til møde hjemme hos sig selv, men var af forskellige grunde ikke nået hjem fra andre møder og aktiviteter. Bestyrelsen ankom og fandt en seddel på døren: ”Til FFF: Gå indenfor. Der står frugt mv. på spisebordet”. Således sad vi og spiste friske jordbær mv. indtil Nina Berrig selv ankom. Nina Berrig har altid talt patienternes sag, ikke blot vedrørende fødderne, men også for sygdomme andre steder i kroppen.

Knud Ehler Jessen var medlem af bestyrelsen i mange år og fortsatte herefter som foreningens konsulent. Knud Ehler Jessen var speciallæge i kirurgi og havde den overordnede holdning, at kirurgi i fødderne skulle undgås i så høj grad som muligt. Fodsundhed var hans store lidenskab. Han var en uvurderlig hjælp for den øvrige bestyrelse og boblede hele tiden med ideer til, hvorledes dette budskab kunne nå ud til alle mennesker. Både dem med fodlidelser og dem uden, hvor der skulle forebygges. Budskabet skulle ud til politikere, embedsmænd og administratorer og det skulle ud på den rigtige måde i hvert enkelt tilfælde. Knud Ehler Jessen udviklede pædagogiske modeller netop med henblik på at få ordet ”fodsundhed” til at gå i samklang med levevis, holdninger og forebyggelse. I sine sidste år – hvor han var oppe i firserne - deltog han med stor iver i møder i Sundhedsministeriet, Socialministeriet, kommuner og i Amtsrådsforeningen, hvor han kom gående med sin rollator og illustrerede over for ministre, politikere og embedsmænd i ord og handling hvad fodsundhed er – og betydningen af at kunne gå godt. Selv ved hans bisættelse i Christianskirken på Christianshavn turde præsten Flemming Pless ikke andet end at forrette bisættelsen med fodformede Jacoform-sko stikkende frem under præstekjortlen. Det var fodform og fodsundhed lige til det sidste.

Foreningens 10 års jubilæum blev fejret på Jægersborg Kaserne, hvor forsvarrets næstkommanderende lægechef Erik Darre velvilligst stillede mesterværker til makværker men også med humoristiske indslag, der gav motion til smilebåndene.

Her i jubilæumsåret 2011 afholdt Foreningen for Fodsundhed et aftenmøde om fodsundhed på Gentofte Hospital. Også her var der gode diskussioner om sunde fødder og forebyggelse.

Så ser man tilbage på et kvart århundrede er Foreningen for Fodsundhed en stadig levende forening, der fortsat vil kæmpe føddernes og fodsundhedens sag til glæde og fordel for alle danskere, unge som gamle, med eller uden fodlidelser.

Bent R. Nielsen, Formand.

